

Po visokih Alpah in nizki Lombardiji.

Janko Mlakar.

(Dalje.)

V hotelu se še malo okrepčam, potem pa odidem na Riedersko Planino (Riederalp 1925 *m*). Pot je izpeljana skoraj popolnoma po ravnem. Kaj prijetno je bilo stopati po mehkih zelenih tleh, s krasnim pogledom v globoko Rhodansko dolino in na visoke vrhove, ki jo obdajajo. Mimo malega hotelčka »Bettmerhorn« pridem kmalu na Bettmersko Planino. Tu leži lepo jezerce istega imena kakor planina, ki zalaga z okusnimi ribami mnogoštevilne po sosednjih planinah raztresene hotele. Ko sem še Goppisberško Planino pustil za seboj, sem prišel kmalu skoz mal gozdič na bujno Riedersko Planino.

Tu stoji nekoliko proč od pastirskih bajt lep Riederalphotel, ki je navadno tudi prenapolnjen. Vkljub temu sem vendar še dobil malo sobico poleg prostora, v katerem je bil brzojavni urad. Samo nekaj mi ni bilo v hotelu na Riederski Planini prav nič všeč. Pri večerji — obedoval sem sam, ker so drugi že preje opravili ta koristni posel — sem namreč izvedel, da drugo jutro ne morem proč pred poldnevno uro, ker mora biti v hotelu do tistega časa vse mirno zaradi stalnih stanovalcev. Jaz bi bil pa rad ob petih odšel, ker sem hotel drugo noč prebiti že na slami v Matterhornski Koči. Sicer me je star profesor iz Berna, edini gost, ki mi je pri večerji delal družbo, tolažil, češ, da je od sedmih do polnoči še sedemnajst ur, a njegov slab dovtip ni našel v meni veselega odmeva.

K sreči se spomnim, da se skozi okna tudi lahko ven pride. Za vsak slučaj plačam torej blagajničarici račun za večerjo in sobo, potem se pa vležem k počitku, akoprav se je še-le ravnokar zmračilo. Ako hočem namreč biti odkritosrčen, moram priznati, da sem bil precej zdelan in zaspan, kar ni bilo čudno po tisti prijetni noči . . .

Ko pridem v sobo — bil je prav majhen kurnik — pogledam najprej, kam drži okno. Toda niti skozi nisem mogel pogledati. Zaslanjala mi ga je neka obilna dama s svojim hrbtom. Takoj spoznam, da drži okno na teraso, kjer so se zbrali gostje, da prebavijo obilno večerjo in občudujejo, kako zahaja solnce v — oblake. To mi je bilo dovolj in legel sem k počitku s sladko zavestjo, da bom drugo jutro šel lahko s hotela, kadar bom sam hotel. Zunaj na terasi je bilo pa tako žlobudranje in vikanje, da nisem mogel zaspati. A kmalu mi je prišlo na pomoč samo nebo, ali pravzaprav oblaki. Tam za M. Rosso je parkrat zagrmelo, potem se je vsula taka ploha, da je kar naenkrat izpraznila vso teraso. Kmalu nato sem že spal kakor ubit.

Drugo jutro se je zgodilo na Riederski Planini nekaj prav posebnega. — Najmlajši pastir v bajti, ki je najbližje hotela, se je zbudil na svojem bornem ležišču ter pomolil kuštravo glavo skozi malo okence, da bi videl, kakšno bo vreme. Držalo se je zelo kislo. Megle so se vlačile silno nizko, iz njih pa je še po malem rosilo. Že se hoče fantič nazaj položiti, odkoder se je pobral — ura je bila namreč šele pet — ko nekaj vso njegovo pozornost nase obrne.

Na terasi za hotelom se odpre okno in skozi se pribaše človek v precej povaljani obleki. V eni roki drži nahrbtnik in cepin, v drugi pa črevlje. Oprezno se ozre na vse strani, potem pa gre po stopnicah, ki drže s terase na prosto. Tu se vsede na zadnjo stopnico in si obuje črevlje; nato si oprta nahrbtnik, pobere cepin in odide naravnost po stezi, ki drži v Brig.

Vse to je gledal pastirček z odprtimi usti in njegova bistra glava je takoj uganila, da je ta tujec v hotelu dobro jedel, pil in spal ter jo sedaj na tihem pobral, ne da bi bil kaj plačal. Rad bi bil ta zločin zaprečil, toda kaj je hotel revček, ko je bil popolnoma sam! Vsi njegovi starejši tovariši so namreč prejšnji večer odšli v dolino, kamor so nesli surovo maslo. Storil je tedaj to, kar je bilo v njegovem položaju najboljše.

Hitro vstane in jo pobere za tujcem. Ko se prepriča, da je res ubral pot v Brig, se urno vrne in gre razbijat na hotelska vrata. Dolgo časa ni nobenega odgovora. Naposled vendar zaškripljejo vrata in na prag stopi vratar silno čmernega obraza. Komaj zagleda pastirja, ga že zgrabi za lase in ušesa ter ga začne mikastiti, da je bilo joj! Saj pa tudi ni mala reč, ob petih zjutraj na vrata Rieder-alphotela bunkati in mogočnega vratarja izvabiti iz mehke postelje! Slednjič je deček med glasnim ihtenjem srditemu možu vendar dopovedal, da je neki tujec skozi okno ušel iz hotela.

Vratarja je ta novica silno vznemirila, a ne zato, ker je tujec ušel, ne da bi poravnal račun, marveč ker jo je pobrisal z njegovo napitnino. Hitel je na teraso, da bi videl, kje je zločinec »ven vlomil«, potem je pa skočil skozi okno v sobo. Tu ni našel drugega sledu, kakor na nočni omarici pol franka, zraven pa listek z napisom: »za vratarja«. — To pisanje je vratarja čudovito hitro pomirilo. Vtaknil je denar v žep in zagodrnjal v brado: »No, ta je še precej pošten potepuh, drugi uneso celo napitnino«.

Nato gre počasi klicat debelo hišno oskrbnico in trajalo je precej časa, preden je bilo toliko ljudij pokonci, da so se lahko posvetovali, kako bi zasledovali begunca.

Oskrbnica je menila, da bi vratar — edini moški uslužbenec — skočil za poštenjakovičem. Toda njen svet ni bil dobrohotno sprejet od merodajne strani. Čemu bi tudi vratar letal v mokrem jutru za človekom, ki mu je pustil, kar je bil dolžan! Oskrbnica se je torej v tej stiski zatekla k brzojavni mizi in je brzojavila v Brig na tisto koristno pripravo, ki se ji pri nas pravi policija, naj prestrežejo prekanjenca, ki hoče zastoj dobro živeti po hotelih. V tem se je vrnila natararica iz obednice z veselo vestjo, da ničesar ne manjka. Bali so se namreč, da je hudobnež vzel za spomin kaj srebrnega s seboj. Pri tem važnem opravilu so pa tako ropotali, da so celo nekateri gostje prišli gledat, kaj pomeni tak šum. Naposled se je prizibala na pozorišče tudi blagajničarica. Vratar ji takoj škodoželjno pove, da se je tisti hribolazec, ki je prišel zvečer v hotel, francoski poslovil in jo popihal skozi okno.

Toda blagajničarica se ni prav nič razjezila; mirno je povedala, da je celo nekaj takega pričakovala. Temu so se seveda vsi čudili. Še bolj so se pa čudili, ko jim je tudi povedala, da je hribolazec že zvečer pošteno poravnal svoj račun.

Najnaravnejša posledica te izjave je bila seveda, da je bila policija v Brigu brzojavno naprošena, naj se dotični hribolazec ne nadleguje, ker se je prva brzojavka oddala le vsled neljube pomote. To odkritje bi bilo pa skoraj imelo še neko drugo posledico. Postrežljivi pastirček je namreč komaj rešil ušesa in lase, ki se jih je iznova ogorčeni vratar hotel polastiti.

Med tem jo je pa . . . ; toda čemu bi se skrival! Saj je že vsak uganil, da sem bil jaz tisti tujec, ki je rabil okno za vrata in tako vznemiril ves hotel, akoravno se v njem nihče ne sme ganiti do poldneve ure. Urno sem jo torej sekal navzdol in prav nič nisem slutil, da se nad mojo glavo zbirajo še vse drugačni oblaki

nego tisti, iz katerih je po malem rosilo. Bil sem jako slabe volje, kajti vreme me je prisililo — prvikrat na tem potovanju — izpremeniti svoj načrt. Prvotno sem namreč nameraval čez Aleški ledenik na Krasno Planino (Belalp) in odtod šele v Brig. A v mokri megli delati tak ovinek bi bilo pač nespametno. Zato sem se raje napotil naravnost v dolino. Bilo je to kaj neprijetno »hribolazenje«. Poltretjo uro sem blodil po strmem pobočju, iskajoč najbližjih bližnjic, ter kolovratil po mehkih travnatih, ilovnatih ali kamenitih tleh, kakor je že nanese. Zato sem bil prav vesel, ko sem stopil na cesto in zagledal onstran Rhodana Brig.

Tam sem pa našel nepričakovan sprejem. Malo pred mestom me ustavi mož postave z bridko sabljo ob strani ter me povabi s seboj. Jaz sem se seveda temu vabilu jako začudil in omenil varhu Švicarskega javnega miru in varnosti, da se gotovo moti v osebi. Toda mož si zaviše ščetinaste brke in pravi samozavestno: »Lahko ste popolnoma brez skrbi! Jaz se še nikdar nisem tako zmotil, da bi bil imel poštenjaka za lopova ali obratno. Tale popis se popolnoma strinja z vašo zunanostjo: povaljana lodnastna obleka, klofeta, ki jo vi gotovo nosite kot klobuk, dasi je to početje zoper vse svetovne postave, rdeče pomazan nahrbtnik in cepin. Sploh imate pa že tak obraz, da bi delali vso čast našemu albumu hudodelcev!«

Tako tehtnim dokazom svojege hudodelskega značaja se seveda nisem mogel dalje upirati. Šel sem torej v oboroženem spremstvu v mesto, v nadi, da se bom seznanil s Švicarskim sodnijskim postopanjem. Žal, da nisem prišel tako daleč. Zakaj še med potjo je dobil moj varih po enem izmed svojih tovaršev strog ukaz, naj me ne išče, oziroma naj me izpusti, če me je že našel. — To je bil vpliv drugega brzojava iz hotela tam gori na Riederski Planini.

Prebrisani zasledovalec javni varnosti nevarnih ljudij se je po tem najvišji ukazu prav vljudno poslovil od svojega ujetnika. Preden sva se pa ločila, sem mu še blagohotno ponudil svojo sliko za njegov album — zločincev. Škoda, da nisem mogel fotografovati obraza, ki ga je naredil pri tej ponudbi.

(Dalje prihodnjič.)

Patogenetični vpliv solčnih žarkov na kožo. (S sliko.)

Dr. med. Jernej Demšar.

Solčna luč je samo na videz enotna. Steklena prizma jo razdeli, kakor vedo cenjeni čitatelji iz lanskega Pl. V., v lepo vrsto kvalitativno različnih žarkov, različnih po valovanju, lomljivosti, barvah in kemičnih svojstvih. Na pisani mavrici občudujemo njene krasne, žive barve; poleti nas greje solnce, da je nam pretesna in preveč vsaka še tako lahka obleka in da se moramo shlajati v hladni vodi; turistom delajo solčni žarki težke preglavice, če jim namreč pritisnejo na svetlo plešo ali na tilnik bolester pečat v obliki solčne opekline, da jih ščemi koža, vzkipeva v škrlatni rdečici, včasih celo vname v mrzlico in neznosno srbečico. Imamo torej v glavnem troje solčnih žarkov: optične, toplotne in kemične; vemo tudi, da tvorijo vijoličasti in onstran-žarki kemično patogenetično skupino.

Poleg solčne opekline ima solnce še celo vrsto kožnih bolezni posredno in neposredno na vesti. Ker te bolezni mnogokrat srečavamo in jih je marsikateri turist že z jezo občudoval na svoji koži in ugibal, odkod so prišle, se mi zdi na mestu, da jih navedem v planskem glasilu. S tem pa tudi izpopolnim sliko o — temni strani naše solčne luči.

O vseh solčnih kožnih boleznih ne moremo reči, da je solnce edini vzrok njih postanka, temveč podtakniti jim moramo takozvano idiosinkrazijo, t. j. preveliko občutljivost kože napram kemičnim žarkom; če nagiba koža k tem boleznim, je solnce posredni vzrok. Ta občutljivost je, kakor trdi Ehrman na podlagi svojih poizkusov, v družini. Nekaterikrat smo pa tudi s to hipotezo malo v zadregi, ker solčni izpuščaji se pojavljajo zaporedoma par let (seveda samo spomladi in po leti), potem pa izginejo za vedno. Vprašanje o tem še torej ni rešeno. Interesantni pa so poizkusi, ki jih je napravil Hausman na Dunaju. Vbrizgal je živalim pod kožo hămotoporphyrin (derivat krvnega rdečila) v primerni množini. Če je pustil živali v temi, so se počutile prav dobro, na njih ni bilo zapaziti niti najmanjšega znaka kake bolezni. Obrnila pa se je stvar, če so bile živalice nekaj časa na prostem, izpostavljene patogenetičnim solčnim žarkom; postale so nemirne in koža se jim je začela rdečiti in otekati, posebno na golih mestih. Če so jih pa držali dolgo časa na

hudem solncu ali pod močno umetno svetlobo, so poginile z znaki težkega zastrupljenja. Hämatorporfyrin je postal ob solnčni luči strup za živalice. — Na ta način je nastala nova teorija. Organizem mora pri solnčnih kožnih boleznih izvesti sam snovi, ki so kemično enake Hämatorporfyrinu in ki sensibilujejo organizem (to se pravi, ga naredo sprejemljivega) za solnčne bolezni. One snovi se imenujejo sensibilizatorji. Pri preiskavi bolnikov, ki so zboleli za pozneje omenjenimi boleznimi, so našli res v srčni vodi hämatorporfyrin.

Radi popolnosti omenjam, da se šarasta goveja živina včasih zastrupi, če užije (pokvarjeno) ajdo (Buchweizenkrankheit) in če se giblje na prostem; bele lise (temna mesta, pigment, zadrže kemične žarke) namreč zardečijo, otečejo in gnojijo pod vplivom solnčnih žarkov.

Cenjeni čitatelji naj mi oprostite, če sem se predaleč zaril v teorijo; sicer pa smo že pri obljubljenih kožnih boleznih.

Tipični zgled za te vrste bolezni je pegavica (Xeroderma pigmentosum), jako redka, dolgotrajna in smrtna bolezen. Pegavica nastopa v družini in če je komu usojena, se pojavlja pri njem že, ko ga še povijajo v plenice. Kamor padajo solnčni žarki (obraz, vrat in roke), ondi se vname koža, lušči se in vsujejo se po njej na gosto rjavo-črnkaste pege, med katerimi se ostala koža beli in je tenka ko cigaretni papir. Vnetje sledi vnetju, koža gineva in iz nje poganjajo bradavicam podobni izrastki, iz katerih se naposled izcimi rak. Pacient umre na raku. Tak slučaj nam predstavlja slika s 5 kronskim velikim rakom na licu. (Glej podobo na str. 147.!).

Drugi izpuščaji, ki spadajo k tej skupini, imajo to-le skupno: Spomladi se začnejo izrivati in izginejo pozno v jeseni; po zimi imajo bolniki mir pred njimi. Na mestih, ki so solncu dostopna, n. pr. na obrazu, vratu, rokah in podlehtnicah sledi izpuščaj izpuščaju; komaj se polušči in poceli eden, se že izriva drugi. Ker nastanejo po familiarni dispoziciji ali vsled abnormalnega presnavljanja snovi, ima zdravnik ž njimi težko stališče. Pri nekaterih se ponavlja samo mesece ali malo let (seveda poleti) in izgine z dispozicijo, pri drugih pa traja leta in leta.

Pri mladini nastopajo solnčne kozice (*Mydroa vacciniformis* Bazin). Po gornjih končinah, malokdaj po obrazu, se pokažejo spomladi male rdeče lise, ki se razrastejo v mozolje in prišče ali pa se prvotni vodenci zgnoje (v tem stadiju so pravim kozam podobni) in posuše v kraste, ki odpadejo iz plitvih brazgotin. Ko odrastejo otroci, se izpuščaj z leti pogubi.

Večjega praktičnega pomena je sledeči izpuščaj. Po rokah, posebno ob straneh prstov in okoli nohtov, tudi po obrazu se porode komaj vidni vodenčki, posamezno ali v skupinah, prvotno skriti v koži; pozneje izbuknejo kožo, da je videti, kakor da bi bilo pšeno potreseno po njej. Če bi ne bila koža grapasta in bi vodenčki malo ne srbeli, bi jih človek niti ne zapazil. Če jih pustiš pri miru, se posuše in zluščijo; izpraskati jih ne smeš, drugače se shujšajo v navadni lišaj. (Eczema).

Kakor smo videli pri solnčni opeklini, se zavaruje koža pred kemičnimi žarki s pigmentom. Koža postane rjava — ker se pigment enako porazdeli v njenih gornjih plasteh. Če se pa pigment kupčkoma nabira v njej, postane koža pegasta in tem pigmentacijam pravimo p e g e. Pozna jih vsak; nevoljna je marsikatera dama, da jo spremljajo celo poletje in ji jemljejo veselje do solnčnih

planin in vročih ravnin. Čim hujše solnce, tem več jih je na obrazu in na rokah. Tudi pri pegah nam pomaga familiarna dispozicija do razlage.

Ko sem se spuščal neko jutro po strmini Rožniškega hriba, mi pripoveduje prijatelj, da so v njegovem rojstnem kraju v slučaju vročinske bolezni vtaknili tičko v kletko košček rdečega blaga, češ, da bo s tem zavrnjena nevarna bolezen. Izvira li ta navada iz praznoverja ali ima kako stvarno podlago? Po mojem je nekaj na tem. V srednjem veku so imeli ljudje pred kozami (Blattern) upravičen strah; nastopale so v epidemijah in žele hujše nego vojske. Zdravili so jih pa na ta način, da so okoli bolnika napravili vse rdeče, celo oblekli so ga v živordeče oblačilo. Angleški zdravnik Gaddesden (ca 1300), ki je zdravil kraljevega sina, obolelega za kozami, piše:

»Napravil sem vse rdeče okoli njega in dobro se mi je obnesla ta kura, ozdravil sem ga brez brazgotin«. Cela stoletja, skoro do 19. stoletja, so zdravili kože na ta način; potem so to metodo opustili, ker so jo smatrali za praznoverno.

Kakor je znano, zapuste kože globoke brazgotine na koži; največ in najgostejše so na obrazu, vratu in rokah, le malo jih je po životu. Največ jih je torej na mestih, ki so solncu dostopna in nehote se spomnimo zopet kemičnih žarkov, ki, kakor vemo, neugodno vplivajo na bolezen. Zato so imeli zdravniki v srednjem veku dobre uspehe, če so bolne na kozah imeli v rdeče zastrtih prostorih, akoprav so vpliv rdečih zastorov po svoje razlagali. Mi pa vemo, da rdeči zastori absorbujajo kemične žarke in uničujejo njihov vpliv na bolezen; ona raba rdečega blaga je torej le ostanek nekdanjega zdravljenja koz-

Špik nad Policami. (Bojec, Montaž 2752 m.)

Dr. H. Tuma.

Po razéh Poliških Špikov.

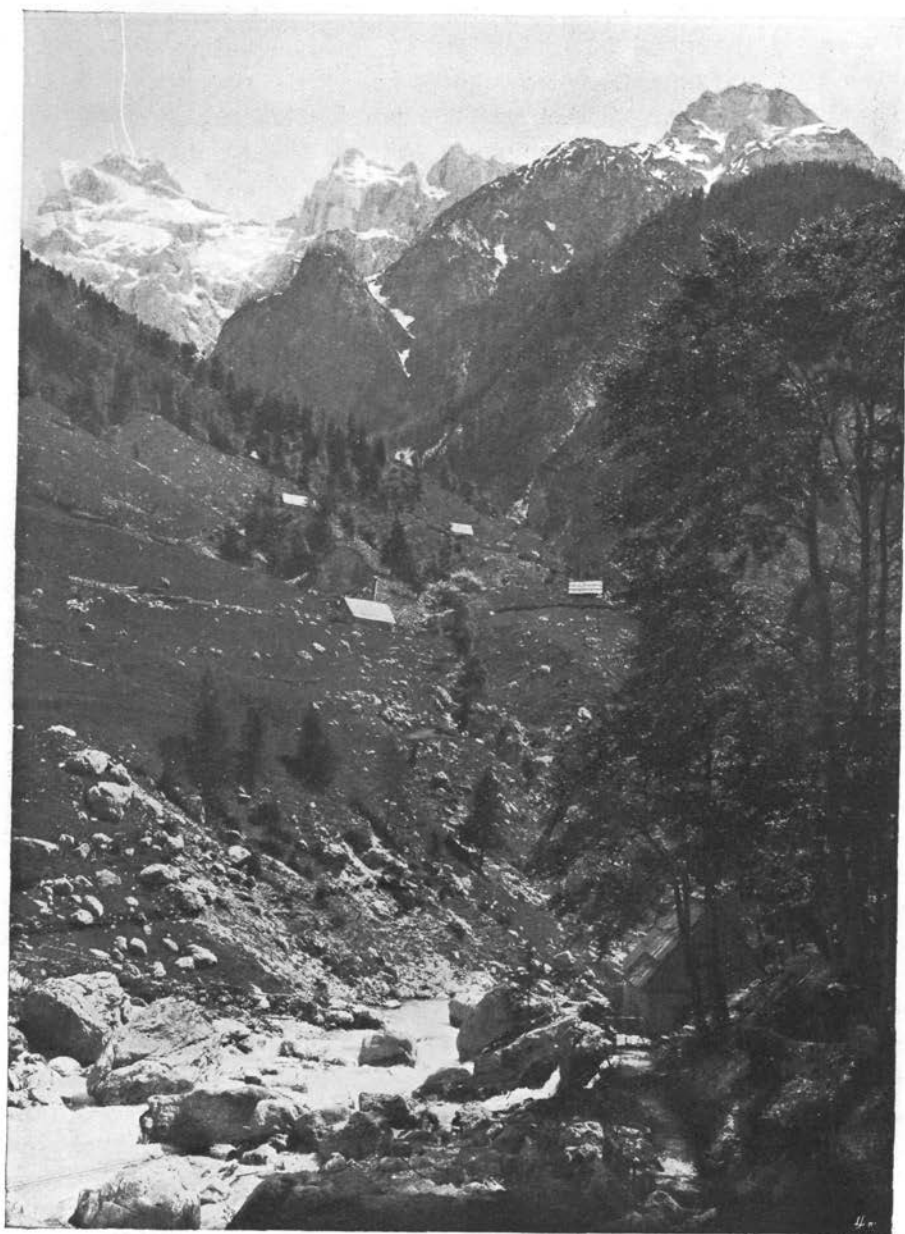
Lep izraz za nemško Gratkante je pristno koroško-slovenska beseda »raz, razú, po razéh« (über die Gratkanten). Poliški Špiki se imenujejo vsi vrhovi gorskega lanca (Bergkette), ki ga Nemci imenujejo Montažki. V prvi izdaji vojnogeografskega instituta iz leta 1870 sta navedena le dva vrha: Balitza za Montaž, Balitzenspitzen pa vsi drugi vrhovi. Že v izdaji 1880 nastopi mesto Balitza Montaggio (Tos mesto Jof di Montasio), potem Balitzenspitzen (= Monte Boinz) in Monte Cregnedul. Najnovejši zemljevid, Lechnerjeva izdaja 1907, Julische Alpen westlicher Teil, 1:50.000, pa prinaša celo vrsto laških imen; od starega imenoslovja je pridržano le Balitzenspitzen od točke 2600 m pa do točke 2537 m. Pojasnil bom v posebnem članku, ki ga je v objavo sprejela »Slovenska Matica«, pravo nomenklaturu in nastanek tuje sedanje; za danes se omejujem le na trditev, da je prvotno imenovanje iz leta 1870 še najbolj upravičeno.

Slovinci iz Ovčje Vesi dejansko cel lanec delé na dva dela: oni, ki je viden iz Zajzere od Montaža pa do Špika nad Špranjo, in nižji in krajši lanec, ki se vidi šele, ko se stopi v Škrbino Prednje Špranje. Te vrhove imenuje Ovčjevesec Nižnji Vrhi, prve pa Poliške

Razor (2601 m)

Planja (2453 m)

Kukla (2101 m)

Razor iz Trente.

Fotogr. Berthold.

Špice. Med Poliške Špice spada tudi Montaž. Celo severno pobočje proti Zajzeri ima v dolenjem in srednjem delu zelene police, ki služijo paši. Vrhovi za posameznimi policami nosijo imena po njih. »Nižnji« pa pomeni manjše ali male gore v razliko proti Višnji Gori ali Veliki Gori (Wischberg). Dočim je lanec od Montaža pa do najnižje zarez, 2267 *m*, skoro nepretrgan, se zadirajo v daljšem delu globoke, raztrgane grape, da je posamezne police in špice težje razločevati.

Raditega je tudi imenovanje zamotano in povečem tudi napačno. Da določim posamezne vrhove, škrbine in grape, sem prečil (traverziral) Poliške Špice iz Zajzere čez Brdo (2654 *m*) v Nevejo, iz Neveje čez Špik Hude Police (2447 *m*, Cima della Terra rossa) skozi grapo enakega imena v Zajzero ter iz Neveje čez Škrbino Tratice (Forca de lis Sieris) v Zajzero. Ravno pri tem prečenju pa sem dognal, da je tod na zemljevidu vse polno napak. Da končno ugotovim posamezne vrhove in škrbine, sem se odločil, da prečim te Poliške Špice po celem grebenu od Forca del Palone, 2267 *m*, do Forca del Val, 2357 *m*. Prva se slovensko imenuje Škrbina nad Cijanerico, druga Škrbina v Krnji Dol. Prve traverze sem izvršil z znanim slovenskim vodnikom iz Ovčje Vesi, Antonom Ojcingerjem, po razéh Poliških Špikov pa me je spremljal znani furlanski vodnik Osvaldo Pesamosca.

V svrhu meritve sem rabil angleški kompenziran hipsometer, a brez barometrične formule, kakor se tudi nisem oziral na toplino in dnevno amplitudo (t. j. razlika med najnižjim in najvišjim stanjem barometra tekom 24 ur od štirih zjutraj naprej). Oboje bi meritev le komplikovalo. Ker je temperatura tekom celega dne od zjutraj od osmih do poldne kolebala od 4° C do 16° in od poldne do treh popoldne na 9¹/₂° nazaj, se je razlika porazdelila na sedem ur, ali če odštejem dve uri odpočitka, le na 5 ur in potem le na razliko 6¹/₂° C. Za podlago sem vzel nadalje točko 2267 *m* pri Škrbini nad Cijanerico (Forca del Palone). Na tej podlagi sem določil višino Špika Hude Police (Cima della Terra rossa) na 2447 *m*, Škrbino Hude Police (Forca della Terra rossa) na 2377 *m*, Špik nad Studenci (brez italijanskega imena) na 2412 *m*, Škrbino nad Studenci na 2367 *m*, Špik nad Tratico (Cima Gambon) na 2427 *m*, Škrbino nad Tratico (Forca de lis Sieris) na 2332 *m*, Špik nad Nosom (Foronom) na 2532 *m* in Špik nad Špranjo (Modeon del Boinz) na 2548 *m*.

S Pesamosco sva odrinila iz planinske Koče v Neveji 19. septembra 1908 zjutraj malo pred peto po poti v Montaške planine ali kakor govore Ovčjevesci »Pramperke«. Nad vodnjakom Casera Parte di Mezzo sva zavila na desno naravnost na gorske senožeti, ki so

na južni strani Poliških Špikov skoraj do brdine (Kammhöhe). V Montaških planinah nimajo drobnice; zato govedo popase travo le do strmejšega pobočja gor, po pobočju pa raste visoka trava, ki jo jeseni žanjejo. Po poti sva tudi srečavala vse polno lónec (kopic) duhtečega gorskega sena. Zemlja je bila v senčnatem pobočju sem in tja pomrznjena, po travi nekoliko slane. Vkreber sva stopala previdno, derez pa se nama ni zljubilo navezati. Pesamosca je predlagal, da bi bila šla okoli pod pobočji in potem naravnost v strmal škrbine.¹⁾ Ker nisem slušal sveta Pesamosce, sva zašla visoko nad škrbino in treba je bilo precej težavnega eksponiranega plezanja doli cele pol ure, ki bi jo bila lahko prihranila. Tako sva pa stala na škrbini šele ob četrtna devet.

Škrbina nad Cijanerico je od juga zlahka pristopna, na severno stran proti Zajzeri pa le kakih 50 do 60 metrov doli po gruščastih širokih policah, potem brani prestop globok skalnat skok (Felsabsatz). Tega je znani preiskovalec Julijskih Alp, dr. Kugy, zaman skušal preplezati od spodaj gori. Zato velja Škrbina nad Cijanerico do danes za neprestopno. Kolikor sem si pa pregledal položaj, bi se skalni skok dal obiti po ozkih, eksponiranih policah na levo, seveda z vrvjo in kavliji (Maurerhaken). Toplino sem ugotovil na 4° C. Odrinila sva ob 8. uri 45 min. po prejšnji poti gori. Jaz sem nataknil na okovane čevlje dereze osmerke, Pesamosca pa na plezalke krotice (male četverke). Ob 9. uri 5 min. sva bila vrh Špika Hude Police. Toplina je znašala 4^{1/2}^o C, hipsometer je kazal 180 *m* višine nad Škrbino, toraj 2447 *m*. Kota 2419 *m* na Lechnerjevem zemljevidu 1 : 50.000 je torej brez drugega napačna, pravilnejša je ona zemljevida Marinelli, 2435 *m*. Odrinila sva ob 9. uri 30 min. Vrh Hude Police je lahko pristopen od povsodi na južni strani. Hodi se po rušah in po sesutinah (Schuttabhäng). Z vrha je lep pogled na Zajzero in, kakor raz cel greben, vedno krasen pogled na Kaninsko Skupino. S Špika Hude Police sva odstopila naravnost na Škrbino enakega imena. Višina Škrbine je na Lechnerjevem zemljevidu določena na 2483 *m*. Ta števika je torej zamenjana z prejšnjo 2419 *m*, kajti vrh ne more biti nižji od škrbine. Določil sem višino škrbine na 2377 *m*, toplina je znašala 7° C, čas odstopa s špika do škrbine 7 minut.

¹⁾ Strmi gorski pašniki se imenujejo po furlansko »pala«, stopnjevano v »palone«. Ta beseda se nahaja le v furlanskem narečju, ki se dotika slovenskega. Nisem ga pa mogel dobiti ne v italijanskem, ne v furlanskem slovarju. Po mojem mnenju je izraz »pala« iz slovenskega »pola«, »polica«. Forca del Palone bi torej pomenilo Škrbina nad Veliko Polico. Iz Zajzere ven pa se imenuje Škrbina nad Cijanerico.

Škrbina Hude Police je star prehod iz Zajzere v Žlebe (tako se je starodavno imenovala Neveja; jaz rabim to ime za premembo, dasi se najbrž ne udomači). Bil je tudi edini prehod, rabili so ga laški lovci in slovenski pastirji. Dobro hoden je pa le, dokler leži v njem sneg, t. j. do konca junija. Sicer je nevaren radi zapadnega kamenja (Steinfall) in strmosti. Vstop v škrbino sem določil po klinometru na 57°, kamenje je škrljasto in meljasto ter se siplje ob vsakem koraku; zato se strmina zdi še hujša. Tako na primer sem določil strmino pod Špikom nad Studenci na 66 do 70°, no, ker je bil svet rušast in skalnat; z dobrimi stopi se mi je strmina zdela lažja od one v Škrbini Hude Police. Sicer pa vsak hribolazec sluti, kaj pomeni 57° strmine v meljastem (rutschig) terenu. Iz škrbine proti vzhodu so vrhovi proti Zajzerski strani vsi prhli in razdrti, tako da ni varno po robu; obšla sva jih po boku. Hodi se ves čas po ruši, proti koncu po strmem zelenem žlebiču do vrha »Špika nad Studenci«.

Rabila sva gori 16 minut. Toplino sem določil na 11¹/₂° C, višino na 2412 m. Do sedaj ta vrh ni bil določen ne po imenu ne po višini. Italijansko bi se imenoval morda »Cima della fontana rossa«. Italijanski turisti so namreč zadnje desetletje slovenski izraz »v Studencih« prekrstili v Fontana rossa. Špik nad Studenci ima dva vrhova, enega malo zaokroženega na vzhod proti Zajzerj, drugega proti Nevejski strani, v črti glavnega lanca. Odtod sva odstopila po strmih, skalnih in rušastih stopnjah doli na »Škrbino nad Studenci« (italijansko morda Forca della Fontana rossa). Rabila sva za odstop 8 minut. Toplino sem določil na 11° C, višino na 2367 m. Tudi ta škrbina je bila do sedaj brez imena in brez določene višine. Jako zanimiv je pogled s škrbine v veliko žrelo, ki ga tvorita Špika nad Studenci in Špik nad Tratico skoraj v krogu. Vstop v škrbino znaša do 70° klinometra in je še bolj meljast kakor oni Hude Police. Kadar ni snega, ne vem, če je prehod mogoč.

Do sedaj je prestopil od Zajzerske strani to škrbino le dr. Kugy in to ob snegu meseca junija. Žrelo v vrhnem delu deli skalno rebro na dva žleba, levi poln žolte in rdečkaste meli, desni pa snežno belega, škrliljevega in lomljivega apnenca. Obojod preti velika nevarnost pred zapadnim kamenjem. Levi žleb bi bil pristopen tik pod vrh ter bi se po sklanem rebro dalo morda tudi preplezati na Špik sam. Nisem pa mogel ugotoviti, ali se naslanja to rebro na pečino pod vrhom. Ako ne, je skoraj izključeno, da bi se premagal vrh žleba, ki ga obroblja skalnato groblje, zlepljeno z rumeno, ilnato prgo (prga = mit Lehm- und Kalkerde gemischter Sand). Žrelo se pod žle-

boma zoži kakor lij ter se nadaljuje med navpičnimi stenami doli proti grapi nad Tratico. V 12 minutah sva pristopila na Špik nad Tratico (Cima Gambon). Italijani imenujejo Cima Gambon troje špic proti Škrbini nad Tratico. Zadnja špica je kakor stolp, ki nosi na vrhu dva stebra liki škarje. Odtod ime vseh treh vrhov. Višina v Lechnerjevem zemljevidu je očitno napačna. Marinelli ima 2414 *m* in po njem tudi vojno-geografski institut italijanski, 1 : 75.000. Toplino sem določil na $10\frac{1}{2}^{\circ}\text{C}$, višino na 2427 *m*.

Špik nad Tratico je na Neveysko stran neznaten, jako viden pa od Zajzere. Vrhol (Gipfelkörper) je brdast (kammartig) ter navpično prerezan, tako da v strmih pečinah odpada najmanj 300 do 400 *m* na Zajzersko stran; vrh, Špika sva dospela okoli 11 ter sva se odpočila skoraj dve uri, uživaje krasen razgled v Špranjo, na Višenjsko Skupino in na vzhodno ozadje orjakov Julijskih Alp. Skoraj tik pod vrhom, tam, kjer se družita grapa izpod Škrbine nad Studenci in ona nad Tratico, pa se dviga karakteristični Turen nad Cijanerico, pravi »aiguille«. Ta mora imeti približno 2300 *m*. Na desno nad polico »Nos«, daleč v gorenjem delu Špranje od Zajzere, pa stoji skoraj enako visok in lep »Turen nad Nosom«. Na strmih sesutinah, ki vedejo v Škrbino Zadnje Špranje in v Nabojsko Škrbino sva zapazila čede divjih koz, katere proti jesenskemu času navadno iščejo korenin neke gorske rastline, ki posamič raste po meleh. Že poprej sva bila prav na Špiku nad Studenci preplašila zajca, čemur se je lovec Pesamosca v taki visočini prav čudil. Toplina je znašala ob prihodu $10\frac{1}{2}^{\circ}$ ter narasla do odhoda na 16° . Pripomnjam, da sem toplino določal v senci; kjer je bila ta bolj intenzivna, je toplomer kazal razmerno nižje. Odtod neenakomerno stopnjevanje topline. Na Špiku sva postala dalje časa tudi zato, da bi dognal kolebanje barometerske igle na naraščanje topline. Igla je kazala v 2 urah manj 7 metrov. Odstop s Špika nad Tratico na škrbino enakega imena Forca de lis Sieris sva morala izvršiti okoli zadnjih dveh stolpastih nepristopnih vrhov ter sva zato rabila 18 minut. Višino škrbine sem določil na 2332 *m*, toplino na 9°C . Čez škrbino je pihal mrzel veter.

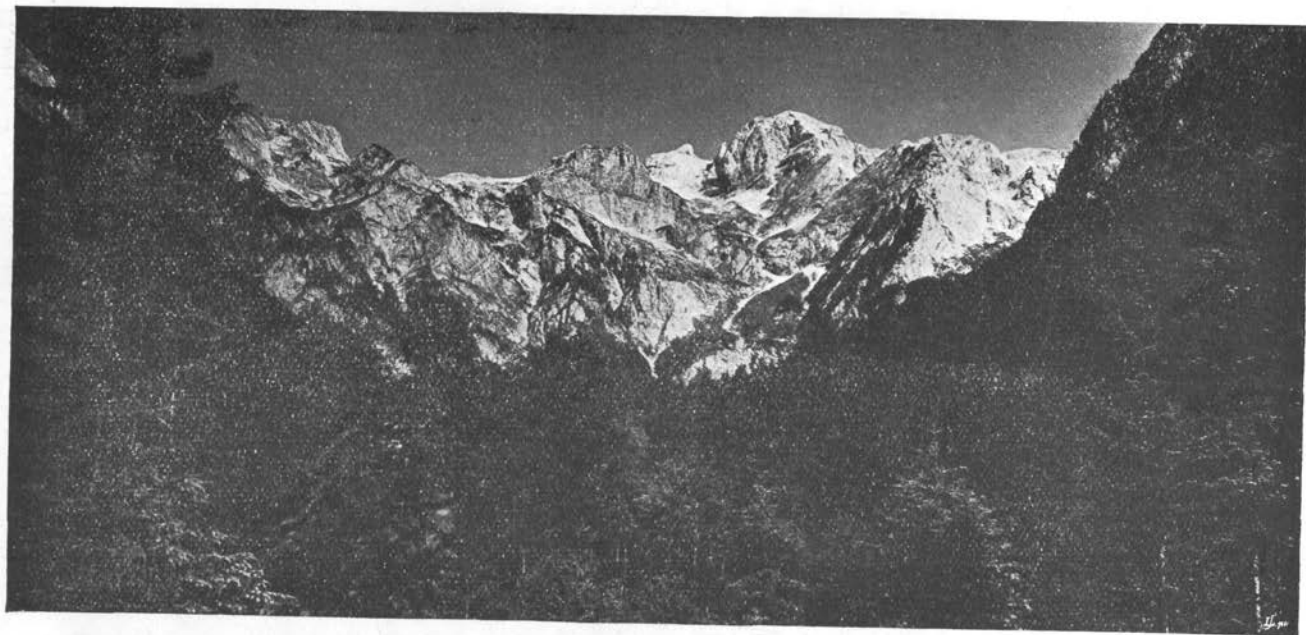
Jako lep je pristop s Škrbine nad Tratico na Špik nad Nosom (Foronon ali Zuc del Boinz). Proti Škrbini kaže tri skalnate vrhove, katere ločita dva strma gredasta žleba. Oba sta bila založena z novim snegom, ki je bil zapadel pred tednom. Levi višji žleb bi naju hitreje privedel do vrha, no, solnce se je bilo jelo upirati vanj ter je odmakalo zapadno kamenje po snegu, tako da je bilo nevarno pred njim. Izbrala sva si torej drug žleb, ki se vzpenja v tihi senci.

Vel. Podi

Štruca
(2464 m)

Skuta
(2530 m)

Greben Mali Podi
(2035 m)

Grintavci iz sklepa Bistrice.

Fotogr. B. Brinšek.

Žleb vede na greben, ki odpada proti Neveji. Glavni greben pa je od Škrbine proti jugovzhodu dolg 400 do 500 *m*, kjer ima Špik nad Nosom pet vrhov, prvi štirje mizasti so skoraj enake višine. Od Zajzere se vidijo kakor položen dvoglavi greben. S škrbine do vrha sva rabila 47 minut. Toplino sem določil na 13°, višino na 2532 *m*, kar bi skoraj odgovarjalo oni Marinellija in Italijanskega vojno-geograf. zemljevida 2531 *m*. (Ime Foronon se razlaga od foro, t. j. luknja.)

Rebro proti jugu strmo odpada ter tvori globok dolič proti samostojnemu južnemu vrhu Piron del Larice, 1896 *m*. Od tega doliča ali luknje sò prenesli ime na vrh. Od Špika nad Nosom pa do Špika nad Špranjo (Modeon del Boinz) je razpet od enega vrha do drugega oni poverek ¹⁾ (italijansko bujinz ali buinz ali boinz), ki se tako lepo vidi s spodnjih planin. Tudi na jug od Špika nad Špranjo odpada dolg strm greben do 2049 *m*, Monte Sechions, to bi bilo »Velika Suha Glava«. Ta greben, poverek med Špikoma, ter greben od Foronona doli tvorijo samotno gorsko dolino Vale Boinz. Izprva je obstajalo le to ime. Modeon pa je prenešeno od dveh vrhov pod glavnim špikom, ki sta oba podobna stožastemu torilu za skuto ali skutniku. Slovensko bi se torej prevedel Modeon del Boinz »Skutnik nad Poverkom«. Rabila sva vrh Špika nad Špranjo 25 minut. Najprej se odstopa po strmih skalnatih stopnjah, potem pa položno po sedlu (poverku) in potem zopet po skalnatih stopnjah kvišku. Višino Špika nad Špranjo sem določil na 2548 *m*. S Špika nad Špranjo, ki je najvišji izmed Poliških Špikov na vzhod, je obsežen razgled na Julijske Alpe; Koštrunove Špice (2495) in Višenjsko Skupino pa imaš tik pred seboj.

Vrh Špika sva dospela okoli treh. Jako lepo so razpoloženi proti vzhodu pod teboj Nižnji Vrhi (Cime delle Portate) in Špice Planje. Pod zadnjim skalnatim vrhom (2308 *m*) zavije naravnost proti jugu lepa gorska zelenica, ki se imenuje »Planote«. Tako govoré Furlani. Zame kot Slovenca pa je bilo posebno zanimivo, ker sem vprvič v življenju našel na mestu to pristno ime v pravem pomenu besede, t. j. plateau. Pod Planoto odpada strmo »Rob«. Tudi ta izraz je jako karakterističen za nemško Randfels; v tem pomenu se nahaja po celem Tolminskem (»v robéh«) in se je ohr-

¹⁾ Poverek se imenuje nalahko usločen ploščast, poldrugi meter dolg drog, ki ima na obeh koncih železno kljuko, da se nanjo obešata keblja za vodo. Po Furlanskem in obmejnem slovenskem Goriškem služi poverek za prenašanje vode, ker se keblja balansujeta vsak na eni strani ramena. Rekli bi tudi lahko locenj.

nil kot lastno ime tod na italijanski meji. Na vzhod na Planoto in Robom pa so senožeti Lis Plagnis, t. j. slovensko »Planje«. Le-te so Nemci pozneje prekrstili v Bärenlahn. Planje segajo do italijanske meje; pod Robom preko njih drži steza čez Lis Scalinis (2025 m) v Spodnjo Krnico pod Findenigovo kočo. Greben Špika nad Špranjo do Cima dei Sechions, Nižnji Vrhi in vrhovi Planje z Robom tvorijo lepo skalnato podkev, ki objema gorsko dolino nad planino Krnji Dol (Cregnedul). Nižnji Vrhi imajo tri Špice, vrh Planje pa pet. Prvi dve se imenujeta tudi Monte Cregnedul (2404 m), zadnje tri pa Spizzi di Plagnis (2308 m).

Na Lechnerjevem zemljevidu sta imeni zamenjani. Nezmislno je namreč imenovati vrhova nad planino Krnji Dol, Vrh Planje in vrhove nad Planjo pa Vrhove Krnji Dol. Prav mi je razvrstil imena večš vodnik Osvaldo Pesamosca, kakor tudi pozneje pastirji v planini. Ime Cregnedul je pisal prof. Marinelli Crnidul ter izvaja od tega furlansko obliko. Prof. Gstirner pa je mnenja, da je furlansko ime iz slovenskega Krajni Dol raditega, ker je bila ta planina sporna med Avstrijo in Benečani več sto let in leži tik pod razvodjem med Jezerskim Potokom in Rekljanico. Tudi jaz sem bil takega mnenja, dokler nisem prehodil sam te doline od vrha pa do tal. Dol je razdeljen na tri stopnje. Vrhna kotanja je pokrita s strmimi sesutinami, ki so se nasule s pobočij Špika nad Špranjo, Nižnjih Vrhov in vrhov Planje. Druga stopnja je precej položen planinski pašnik, sredi katerega leži planina. Tretja stopnja pa je udrt okoj (Talabhang). Ko se pride pod planino, prav preseneti prelom celega dola in od preloma doli se vidi ves dolinski udor (Einsturz), komaj zarasel z grmovjem in slabo rušo, v podanku (Talsohle) pa se vidijo razmetane skale in zrušenine. Te so ali iz laborja (po Tolminskem zlepljen grušč) ali pa bolvani iz sivega apnenca. Na več takih bolvanov sem videl na lahko vzbočene vrastke, podobne podkvam, gosto nasejane eno pri drugi, temno sive barve. Ker se v udoru še ni stvorilo dovolj prsti, se tudi še ni zasadilo visoko drevje. Vrzel v gozdu se posebno dobro vidi na podanku, ker le pičla smreka raste iz rušenin. Dol je torej dejansko krnjast. To je moralo pasti v oči že nekdanjim slovenskim pastirjem in odtod ime: Krnji Dol.

Škrbina iz Krnjega Dola (Forca del Val, 2357 m) velja za neprehodno. Izprva vedejo doli sesutine ter do pod Špika nad Nosom precej široke zelene ali gruščaste police. Tod se drže rade divje koze, ki jih laški lovci do konca polic tudi zasledujejo. Ravno pod Špikom nad Nosom doli je ena teh polic voglu podobna, laški lovci

jo imenujejo Cianivon; to je očitno »Črni vogel«. Prehod pa je čez Nižnje Vrhe ter se imenuje Portata. Slovensko bi se to imenovalo Velika Vrata. Ta so med Špicami Planje in Nižnjimi Vrhi. Laški lovci so že prelezli tod gori in doli, turistovsko se pa ta prehod še ni izvršil. Po mojem mnenju bi se dal izvršiti tudi prehod iz Špranje v Krnji Dol. Seveda bi to spadalo med jako težavne visoke ture. Z vrha Špika nad Špranjo mi je Pesamosca tudi razlagal, da se naša Jérebica imenuje furlansko Carbonaris (2122 m). Laški Brežič ali Italienische Kanzel Rubon; Nemški Brežič ali Deutsche Kanzel pa Cicilian; Monte Cergnala, 2335 m, pa je Jovét, to bi bilo po naše Vršič.

Ob 5:40 zvečer sva stopila v Nevejsko kočo. Zame je bil vprav dan čistega veselja: v lepi planinski prirodi, poln menjave najkrasnejših prizorov, divjih in mičnih, morda najlepših naše skupine Julijskih Alp.

Slovstvo.

Prof. Dragutin Franič: Plitvička Jezera i njihova okolica. Cijena 10 K. Zagreb 1910. — »Ljepoti i slavi Hrvatske!« je pisatelj posvetil to delo; bolje ne bi bil mogel označiti Plitviških Jezer, zakaj Hrvatska nima kraja, ki bi tako slovel po lepoti, kakor ta skriti biser kršne Like. Na 439 straneh je nabral Franič vse gradivo o jezerih: združil je krajevne popise z znanstvenimi raziskavanji ter izčrpal vso bogato znanstveno in turistovsko literaturo. Pri tem je šel nekoliko predaleč: Naštevava dobesedno več ali manj duhovite hvalospeve raznih potopiscev; tako n. pr. je vestno zabeležil, da je nekdaj v znanem ilustrovanem časopisu imenoval Plitvička Jezera »herrliche Wasserwunder!« Namesto mnogih citatov, ki jemljejo dosti prostora, a ne ustvarjajo celotne slike, bi naj bil rajši z lastnimi besedami popisal krasoto Plitviških Jezer; s tem bi bil ustvaril celotno živo sliko, a ne kaleidoskop raznovrstnih izrekov, ki imajo malo skupnega. A v to je zavajala pisatelja velika temeljitost in ljubezen do stvari.

Plitvička Jezera leže daleč od važnih prometnih cest; najpripravnejša je zveza s 64 km oddaljeno železniško postajo Jošip-dol ob železnici Karlovec-Reka; vsak drugi dan v mesecu (na par) vozi tjakaj omnibus; vožnja traja 9 ur in velja 10 K. Iz Ogulina (61 km) vozijo tja le kočije. Iz Senja do Plitviških Jezer je 84 km, iz Karlovca 93 km; po tej cesti bo vozil od 15. julija poštni avtomobil.

Plitviška Jezera leže ob severovzhodnem obronku gozdnate Male Kapelle; nanizana so v terasah, ki jih vežejo prekrasni slapovi. Število jezer navajajo potopisci različno, ker je posamezna jezera radi tesne medsebojne zveze težko ločiti. Franič šteje 16 jezer; najvišje (Proščansko Jezero) leži 639 m, najnižje 483 m nad morjem. Delimo jih na Gornja od Proščanskega Jezera do Kozjaka — in Spodnja od Kozjaka do onega kraja, kjer

stopi iz jezer reka Korana. Zgornjih 12 jezer obsega petero teras, spodnjih četvero pa tvori šesto. Poslednja se končuje s slapom Sastavci; tu se združijo v veličasten prizor — odtok Plitviških Jezer, slapovi Novakovičevega Broda, s slapovi potoka Plitvice, po katerem imajo jezera ime. Ti slapovi so visoki 68 m. Ti združeni slapovi so najdivnejša točka vse jezerske pokrajine. Pod Sastavci leži sedma terasa s četverimi jezeri Korane. Med Zgornjimi in Spodnjimi Plitviškimi jezери je razlika: obale Zgornjih obdaja ponajveč dolomiti, ki sestavlja v obližju jezer valovita brda z bujnimi gozdi, pravi prirodni park. Spodnja jezera pa obkrožijo apneniške gole skale, v katere so jezera globoko zarezana. Okolica Spodnjih jezer ni tako mična, a njih barva je lepša, njih modra barva prekaša morsko modrino. Pragove posameznih teras, podlage slapovom, krije lehnjak (Kalktuff): z apnencem nasičena kraška voda jezer pada preko mahovitih pragov, ki odtegujejo vodi ogljikov dvokis, s katerim se hranijo rastline; zaradi tega se izloča iz vode kalcijev karbonat, ki ovija mah in se strjuje v lehnjak.¹⁾

Popisu Plitviških Jezer sledi razprava o postanku jezer. To je najboljši del knjige; tu se dotika pisatelj tudi nekaterih perečih, kočljivih vprašanj o kraškem vodovju. Ker prevladuje ob Zgornjih jezerih dolomit, ki se bolj ruši kakor apnenec, so obronki teh jezer nizko in z dolomitnim gruščem pokrito brdovje, ki je zaraslo z gozdovi. Apnenec ob Spodnjih jezerih pa je trd in manj podvržen preperevanju; zato obdajajo Spodnja jezera strme apneniške skale, v katere so jezera globoko zarezana in tvorijo tesni in ne kotline kakor Zgornja. Zareza Plitviških Jezer je nastala vsled erozije (izjedanja po tekoči vodi). Slavni morfolog Penck uči, da je bila erozija na Krasu le mogoča v ledeni dobi; takrat je torej nastala globoko zareza Plitviških Jezer. Ko je postalo po ledeni dobi podnebje toplejše, se je nehala erozija; nasprotno: čim gorkeje je bilo, tem bolj je izhlapevala voda, apnenec se je nabiral kot lehnjak po pragovih, ki ločijo jezera, in še zdaj naraščajo te pregraje. Drugod izpirajo in rušijo slapovi vedno bolj svojo skalno podlago, kar lahko opazujemo pri vseh alpskih slapovih, a pragovi iz lehnjaka vedno bolj naraščajo, ker voda vedno iznova izločuje apnenec. Eden najznamenitejših Evropskih zgledov te vrste so Plitviški Jezera.²⁾

Dalje se bavi Franič s favno, floro in s fizikalnimi pojavi Plitviških Jezer, posebno s čudovitimi barvnimi efekti, ki so njih največji čar. Vzroke išče v refleksiji in absorpciji solčnih žarkov ter v barvah mikroskopsko malih povodnjih živalic, takozvanega planktona. Škoda, da ni jezer preiskal v limnološkem oziru (t. j. relief dna in globinske razmere); kakor sam pripoveduje v uvodu, mu je manjkalo denarja, da bi si nabavil potrebnih instrumentov. — Narod v okolici jezer, deloma rimskokatoliški, deloma pravoslaven, je čvrst in se odlikuje po pravilni štokavski govorici. — Z zgodovinskim pregledom in s podrobnim slovstvom o jezerih se končuje delo.

Slike v knjigi so narejene po fotografijah; motivi so srečno izbrani; način reprodukcije je zelo preprost in raditega so slike nejasne. Tudi bi jih bilo treba tiskati na boljšem papirju. Tako bogato delo pač zasluži vsebini

¹⁾ Lehnjak se nahaja v večji množini okoli vrelcev pod Okroglim blizu postajališča Sv. Jošt na Gorenjskem.

²⁾ Glej o tem A. Penck v Scobel, Geographisches Handbuch 1909. I. Bd., str. 132.

primernih slik. Pridejan je večji zemljevid pokrajine in obrisek v manjšem merilu; tu beremo žalibog krajevna imena Tarvis, Villach, Klagenfurt in Nabrezina namesto slovenskih izrazov.

Franičeva knjiga je sestavljena z izredno marljivostjo in temeljitostjo. Tako obširno popisano še ni bil menda noben del Hrvatske zemlje. Kdor ljubi znanstveno domoznanstvo, temu bo knjiga mnogo nudila. A za reklamne namene je preobširna in predraga. Zato svetujemo pisatelju, naj priredi za širše občinstvo majhno izdajo z lepšimi slikami, a brez znanstvenega aparata. Taka knjižica bi bila najboljše dopolnilo Franičevi zaslužni monografiji. Prevede naj se¹⁾ v razne evropske jezike. Slovenski Kras se ponaša s Postojnsko Jamo, hrvatski s Plitviškimi Jezeri; obema pa v svoji vrsti po vsej Evropi ni para. Franičeva knjiga nas uči še bolj spoznavati in občudovati znamenitosti jugoslovanskega Krasa.

Milan Pajk.

Koledar S. P. D. izide te dni. Vsak planinec in prijatelj planinstva naj si nabavi lično knjižico, ki stane vezana 1 K. Iz vsebine koledarja omenjamo le sledeče odstavke: Profilaksa bolezni v gorah in njihovo zdravljenje (dr. Demšar). Turistova oprava in oprema. Vremenska napoved. Znamenja v sili. Planinska društva S. P. D., slovanska in druga. Seznam planinskih koč, vodnikov in gostilnic, markiranih potov (novih), vozni red železnic in važnejših pošt.

Naše slike.

a) *Razor iz Trente.* — Ta slika nam kaže prizor, ki ga prištevamo najkрасnejšim v Julijskih Alpah. Stojimo tik ob šumeči Soči, ki zavije na desno v globljo strugo proti bližnji cerkvi Sv. Marije v Trenti. Preko zelega rebra, kjer stoji cela vrsta majhnih senikov, se odpira nad nami teman gorski kot — Korita; obroblja ga na desni (južni) strani visoko, razkosano pogorje, ki tvori južnozahodni odrastek Razóra — pričinja se tik nad Trento s Kuklo²⁾ (Kuhlo, 2101 m), končava pa s sivo, znamenito Planjo (2453 m). V ozadju — ločen od Planje po globokem prelazu, kjer je prehod na Križke Pode — kipi proti nebu ponosni Razor (2601 m), opasan z lesketajočim se snežiščem — res najlepši vrh divje Trente.

T.

b) *Grintavci iz sklepa Bistrice.* — Dolina Kamniške Bistrice se končava s slikovitim gorskim kotom, ki se razteza od izvira Bistrice (Bistriške Koče) proti zahodu prav v osrčje Grintavcev. Nad bujnim gozdovjem se dvigne iz sklepa doline kar nenadoma silna stena, ki tvori rob visoke planote Velikih Podov, na levi (zapadni strani) prehaja stena v grebene Grintavca, od tod nevidnega — na desno pa se grezi v stmo kotličje, ki drži iz dna doline gori do ogromnih sten Skute (2530 m) in Štruce (2464 m). Kraljica tega

¹⁾ Kakor smo izvedeli iz verodostojnega vira, je g. pisatelj v tem oziru res že ukrenil vse potrebno. — *Uredništvo.*

²⁾ Dr. Tuma je mnenja, da je izvorno ime te gore Kukla, dočim je Kuhla le Trentska izreka; *Kukla* pa pomeni toliko kakor „punčika“ (Puppe), na Dolenjskem še znana beseda. — Ime „Berebica“ (zgor. str. 83) razlaga dr. Tuma kot „Verevica“ (t. j. veverica) in predlaga to pisavo kot pravilno.

Uredništvo.

pogorja je pač jasna Skuta, ki stoji v sredini slike. V nje ospredju (na desno) kipi iz doline silno raztrgano robovje Malih Podov, ki se pričinja tik pod Skuto z znatnim vrhom Grebenom (2035 m). Temni rob Brane, pomaknjen daleč v dolino, zaključuje sliko in, žal, zapira pogled na Tursko Goro in Kotličce. T.

Obzor.

Novi Aljažev Dom v Vratih vrlo napreduje. Glavna stavbena dela so že dokončana; sedaj se vrši le še notranja oprema, in sicer v glavnem manjša mizarska dela. Oskrbuje se novi Aljažev Dom kakor turistovski hotel; oskrbo sta prevzela tudi to leto Ludovik Dóbišek in marljiva njegova soproga. Novi Aljažev Dom je že izročen prometu in založen z vsem potrebnim. Zato že zdaj vabimo turiste in prijatelje planinstva ter krasne planinske narave, da ga posečajo. **Slavnostna otvoritev hotela, združena z veliko planinsko veselico, se vrši v nedeljo dne 17. julija.** Podrobnosti te otvoritve objavimo po časopisih. Natančnejši opis stavbe in sliko priobčimo prihodnjič. — Za sedaj bodi le toliko omenjeno, da je novi Aljažev Dom, ki se je zgradil po načrtih in pod vodstvom društvenega odbornika, g. inženerja Viktorja Skaberneta, jako solidna in ponosna stavba, ki ima poleg praktično razvrščenih, prostornih restavracijskih prostorov celo vrsto ločenih sobic, opremljenih z 1, 2, 3 in 4 posteljami, razen tega pa še dvojno veliko skupno ležišče, kopalno sobo, dvoje stranišč itd. V novi hotel je napeljan vodovod.

Nova planinska koča. »Schmidingerjeva Koča«. — Znani prijatelj planinstva, g. notar dr. Schmidinger v Ljubljani, je oddal svojo lovsko kočo na Veliki Planini nad Kamnikom Slovenskemu Planinskemu Društvu (Osrednjemu odboru). Koča se v kratkem primerno preuredi in društvo jo bode kot »Schmidingerjevo Kočo« začetkom julija izročilo prometu. Koča stoji tik velikega pastirskega stana na Veliki Planini, ima krasno lego med bujnimi planinskimi pašniki in nudi tudi razsežen razgled, posebno na skupino Ojstrice ter po celi Gorenjski ravnini in obmejnem hribovju, kakor tudi po gorenji Savinjski Dolini. Nova koča bode dobro došla vsem tistim, ki hočejo napravljati manjše planinske izlete; kajti do koče je od Kamnika le 4 ure hoda (iz Stahovice 3 ure); dobro došla pa bode tudi vsem tistim, ki hočejo poleteti preko Velike Planina in Konja na Ojstrico ali tod sestopiti. Prikladna bode ta postojanka nadalje še posebno za pozne jesenske in zimske ture. — Dan otvoritve Schmidingerjeve Koče se naznani pozneje po časopisih.

Naše koče so zdaj vse otvorjene. Orožnova Koča na Črni Prsti se je otvorila dne 26. junija; opremljena je z dobro pijačo (rdeče in belo vino, pasterizovano pivo), mrzlimi in gorkimi jestvinami. Poset Črne Prsti nudi glede na izredno floro, lahek pristop in krasen razgled obilo užitka. — Kadilnikova Koča na Golici šteje že doslej 300 posetnikov. — Tudi Bistriška Koča je zbog izborne postrežbe dobro posečana. — Te tri koče priporočamo vsem turistom, ki si žele ob majhnem trudu mnogo užitka. — O Aljaževem Domu poročamo na drugem mestu.

Poziv na zavarovanje proti nezgodam. — Omenili smo že v prvi letošnji številki, da je zavarovalna družba »Providencija« sklenila z nami pogodbo, po kateri se nam izplača določena svota od vsakega zavarovanca, ki bi se potom

našega društva pri omenjeni »Providenciji« zavaroval proti nezgodam. Naši člani ne bodo imeli nikakih sitnosti, bodo plačevali iste premije kakor sicer, bodo dobili police v slovenskem jeziku in koristili bodo našemu Društvu, ne da bi žrtvovali le vinar.

Zato se obračamo ponovno do tistih naših članov, ki se žele na novo zavarovati proti nezgodam, naj to javijo po dopisnici Osrednjemu odboru S. P. D. v Ljubljani, nakar bo ta ukrenil vse potrebne korake; kdor pa je že zavarovan, naj nam izvoli dati na vpogled doseданje pogoje. Le za zavarovanja, ki jih oskrbi naše Društvo neposredno, so nam izgovorjene koristi.

Društveni vestnik.

Umrl je Miha Uršič iz Stranj, mnogoletni planinski vodnik Slovenskega Plašinskega Društva. Poznal je jako dobro Savinjske Planine in je bil tudi posebno spreten ob izvrševanju turistovskih potov po teh planinah. Zadnje njegovo tozadevno delo je bila znamenita pot od Kamniškega Sedla pod Brano čez Kotličce na Tursko Goro in na Pode.

Darila. — Kranjski podružnici za Prešernovo Kočo: vesela družba pri Cili in Geigerju po gospodu profesorju Bučarju 6 K, vesela družba Kranjskih izletnikov pri Pavlinu v Podbrezju po gospodu prof. Bučarju 6 K, preostanek računa v Rakovici po g. prof. Bučarju 3·16 K, pri g. Val. Benediku v Stražišču nabral g. prof. Zupan 1·20 K, gg. dijaki c. kr. realke v Ljubljani po g. prof. M. Pajku 6 K, nabiralniki: pri g. Jegliču na Selu 22·37 K, pri g. Fr. Jezeršek v Kranju 6·31 K, pri »Joštarju« 4 K, pri g. K. Geigerju 5·40 K, pri g. Mar. Mayrju 2·52 K. — Osrednjemu Društvu: Prispevek za Aljažev Dom. gg. H. Suttner, trgovec v Ljubljani 50 K. Neimenovani c. kr. davkar 20 K, nabiralnik pri Pavlinu v Podbrezju 16 K, nabiralnik pri Mikušu 10 K, Merkurjevci iz Podbrezja 2·89, g. I. Rojina 20 K, zaveden posestnik na Izolah 1 K, igra piket na Kredarici 1·90, g. župnik Alojz Cilenšek nabral 45 K, darovali so: gg. Gajšek Franc, posest. 3 K, Gajšek Ana, hči 1 K, Čede Jožef, župnik Studeniški 1 K, Kumer Karol, župnik Prihovški 2 K, Preglej Viktor, kaplan Konjiški 1 K, Šalomon Fr., Rogaški dekan 2 K, Gomilšek Fr., žup. Št. Peterski 1 K. Višnar Fr. žup. Kostrivniški 1 K, Tomažič Marko, dekan Kozjanski 2 K, Kranjc Jakob, žup. Bučki 1 K, Šeško Konrad, kapl. Sv. Križki 1 K, Širec Janez, kapl. Leskovški 1 K, Korošec Fr., nadžupn. Sv. Križki 2 K, Juvan Juljan, železn. uprav. 2 K, Plepelec Jož., župn. Sv. Emski 1 K. Bukovšek Ant., kapl. Prihovški 2 K, Kociper Ant., župn. Sp. Kungovski 2 K, Sušnik Janez, župn. Črešnjevski 1 K. Janc Peter, želez. uradnik 2 K, Robar Marija, posestn. 1 K, Ogrizek Franc, trgov. 3 K, Ogrizek Tereza, trg. soproga 2 K, Vrabec Maks, ravnat. dekl. liceja v Trstu 2 K, Palir Jakob, kaplan Črnogorski 5 K, Cilenšek Alojz, župn. Poljčanski 3 K. — Za kočo na Nanosu. Gg. Perko Andrej 9·80 K, Kraigher Marija 7 K, mlada hčerka, jamorilca 5 K, Neimenovan 50 h., Dr. Doljan Jakob 2 K, Gregor Pikel, župan 3 K, Milena Gerštenmayer 1 K, Kraigher Josip 1·10 K, najdenina 10 h., Ferdo Juvanec 20 h., Franc Žnidaršič, mesar 2 K, skupilo za listje 1·40 K, Notranjska posojilnica 100 K, Preatoni Ambrož 1 K, Pleterski I. 1 K, vsi v Postojni; nadalje: G. Franja Dr. Tavčar-

jeva v Ljubljani je nabrala 204 K; prispevali so k tej svoti: Dr. Bretl, zobozdr. 10 K, Ciuha Alojzij, ravnatelj mest. elektrarne 5 K, Češnik Janko, trg. 10 K, ga. M. Jelačin, trg. sopr. 3 K, Koch Ciril, mest. arhitekt 250 K, Kollmann Robert, veletrž. 5 K, Korenčan Ivan, trg. 10 K, Dr. Lovrenčič J., odv. kand. 10 K, Dr. Lukan, okrajni komisar 5 K, Macher Ivan, lic. ravnatelj 5 K, Pavlin, stavbni svetnik 5 K, J. Poklukar, tiskarnar 20 K, M. Prelovšek, mest. nadinženir 250 K, St. Rudež, not. kandidat 3 K, ga. Rohrmannova, trg. soproga 5 K, V. Skaberne, inženjer 3 K, M. Spreitzer, trgovec 10 K, I. Šturm, inženjer 10 K, I. Schrey, restavrater na kolod. restavr. 10 K, Dr. Ivan Tavčar, odvetnik 20 K, Dr. Tomišek, odvetnik 10 K, Dr. Triller Karol, odvetnik 10 K, Trnkóczy Ubald, lekarnar 3 K, Dr. Ravnihar, odvetnik 5 K, Mejač Ivan, trgovec 5 K, Berthold August, fotograf 5 K, Marčan Andrej 2 K, Tavčar Josip, trgovec 4 K, gdč. M. Wessner, nadzornica 5 K, Jerica Štor 1 K, vsi v Ljubljani: Dr. Gregorič Viktor, Senožeče 10 K, Dr. Hudnik Matija, Ljubljana 20 K, pl. Garzarolli Viktor, Razdrto 5 K, Dr. Frlan Fran, Ljubljana 2 K, Dr. Dermastja Josip, Ljubljana 3 K, Karol Lerassi, Košana 1 K, Mesto Ljubljana 200 K. —

Gospodom fotografom javljamo, da bo v kočah S. P. D. na razpolago rdeča luč za »razvijanje«.

Dijaške izkaznice se dobe pri g. I. Korenčanu na Starem Trgu v Ljubljani proti vpisnini 40 h. Na pismena naročila se je mogoče ozirati le tedaj, ako se vpošlje obenem vpisnina 40 h in 10 h poštne.

Novi člani. Osrednje ga Društva: gg. Janko Petrič, kaplan, Bogumil Brinšek, c. kr. rač. asistent, Teo Pajk, uradnik trg. obrtne banke, Hugo Levicki, c. kr. agrarni geometer, dr. Josip Pogačnik, zdravnik, vsi v Ljubljani; Josip Pasarič, gimn. profesor, dr. Marijan Kiseljak, profesor, Gustav Kallina, tvorničar, vsi v Zagrebu.

Kranjske podružnice: g. Majdič Fran, trg. sotrudnik v Kranju.

Kranjskogorske podružnice: gg. Mally Avgust, župan v Beli Peči; Lilek Marija, c. kr. poštarica na Javorniku; Čop Anica, učit. v Kranjski Gori.

Podravske podružnice: g. Kranjc Jožef, kaplan v Hočah.

Tržaške podružnice: g. Lenarčič Fran v Trstu.

Izstopivši člani. — Iz Kranjskogorske podružnice: Petrič Ivan, gostilničar v Ratečah.

Popravek. — Na str. 125. čitaj: »pomladni svišč« (gentiana »verna«, ne acaulis.)

Od upravnništva. — Opozarjamo, da izide po našem programu (na 2. strani platnic) prihodnja številka s 1. oktobrom; kajti naš »Vestnik« šteje letnih 10 števil, a te so večjega obsega.

Vsebina: — Janko Mlakar: Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (Str. 141.) — Dr. med. Jernej Demšar: Patogenetični vpliv solnčnih žarkov na kožo. (Str. 145.) — Dr. H. Tuma: Po razéh Poliških Špiikov. (Str. 148.) — Slojstvo: Prof. Dragutin Franič: Plitvička Jezera i njihova okolica. (Str. 155.), Koledar S. P. D. (Str. 157.) — Naše slike: Razór iz Trente, Grintavci iz sklepa Bistrice. (Str. 157.), Rak na licu. (Str. 147.) — Obzor: Novi Aljažev Dom v Vratih, Schmidingerjeva Koča, Naše kočé, Poziv na zavarovanje proti nezgodam. (Str. 158.) — Društveni vestnik: Umrl član, Darila (Str. 159.), Gospodom fotografom, Dijaške izkaznice, Novi člani, Izstopivši člani, Popravek, Od upravnništva. (Str. 160.)

Urednik dr. Jos. Tomišek. — Izdaja in zalaga »Slov. Pl. Društvo«. — Tisk J. Blasnikov v Ljubljani.